

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 71., BR. 1., 1. – 40., ZAGREB, VELJAČA 2024.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

U SPOMEN

DUBRAVKA SESAR

Split, 28. 6. 1947. – Zagreb, 26. 8. 2023.

Prof. dr. sc. Dubravka Sesar (rođena Dorotić), dugogodišnja profesorica Filozofskoga fakulteta, profesorica emerita Sveučilišta u Zagrebu od 2019., vodeća hrvatska bohemistica i ugledna slavistica, članica suradnica u Ranzredu za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (od 2014.), znanstvenica i prevoditeljica uzorna opusa, preminula je u Zagrebu 26. kolovoza 2023.

Rođena je u Splitu 28. lipnja 1947. Odrasla je s roditeljima koji su zbog učiteljskoga poziva mijenjali radno okruženje pa je osnovnu školu pohađala u Bolu na Braču i u Bedekovčini u Hrvatskom zagorju, gdje je završila i srednju školu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirala je slavističku skupinu predmeta: ruski (A), poljski (B1) i češki (B2) jezik s književnosti i diplomirala u veljači 1974. Godine 1976. upisala je poslijediplomski studij lingvistike (III. stupanj studija lingvistike). Na istome je fakultetu 1984. obranila magistarski rad: Formiranje češkog i poljskog standardnog jezika u usporedbi s ruskim, gdje je iz komparativnoga očišta opisala razdoblja razvoja zapadnoslavenskih književnih jezika (češkoga i poljskoga) u odnosu na istočnoslavenski ruski književni jezik. Mentorica je bila akademkinja Antica Menac.

U disertaciji: Analiza kategorije modalnosti u suvremenom češkom i hrvatskom, koju je obranila u ožujku 1988., opisala je gramatičko-semantičku i pragmatičku kategoriju – modalnost – kojom se vrjednuju iskazi na temelju niza čeških primjera u usporedbi s hrvatskim. Mentor je bio prof. dr. sc. Vladimir Anić. Doktorski rad D. Sesar jasna je potvrda njezina zanimanja za komparativnu i kontrastivnu analizu

hrvatskoga s drugim slavenskim jezicima (iako ne isključivo) što je obilježilo cijeli njezin znanstveni rad.

Godine 1976. počinje raditi kao asistentica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu za češki jezik na Katedri za zapadnoslavenske jezike i književnosti na Odsjeku za slavenske jezike i književnosti (kasnije Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti). Na tom je istom studiju Profesoričin prevoditeljski prijatelj Dušan Karpatsky u dva navrata – od veljače 1966. do kolovoza 1967., a potom od 1969. do 1970. vodio jezične vježbe, dok je češku književnost predavao prof. dr. sc. Ljudevit Jonke, tadašnji predsjednik Matice hrvatske i profesor češke književnosti. Uokvirena je fotografija profesora Jonkea na zidu uz Profesoričin stol u kabinetu bila sve do njezina odlaska u mirovinu. Profesoričin velik uzor i posebno važan učitelj bila je dr. sc. Zdenka Ribarova, dugogodišnja lektorica češkoga jezika koja je profesoricu Sesar predavala i jezikoslovne kolegije. Tri su to važne osobe koje su obilježile profesionalni put D. Sesar.

U trenutku kad je profesorica Sesar postala asistentica, na cijelom studiju bohemistike radili su samo Renata Kuchar, lektorica češkoga jezika, i Predrag Jirsak, asistent na književnosti, pa se Profesorica kao početnica i još neiskusna u nastavi morala dokaz(iv)ati i kao znanstvenica i kao nastavnica. Izvodila je nastavu iz svih jezikoslovnih predmeta što je za mladu asistenticu bio iznimno zahtjevan zadatak koji je, baš kao i ostale kojih nije nedostajalo na njezinu fakultetskom putu i putovanju, odgovorno i savjesno izvršavala.

Profesorica Sesar predavala je Uvod u studij češkoga jezika, Češku fonologiju i morfologiju, Češku sintaksu, Poredbenu slavensku gramatiku, Povijest češkoga jezika i dijalektologiju, izborne kolegije za bohemiste (npr. Bohemica u hrvatskom/Croatica u češkom prijevodu) i za slaviste (Zlatno doba u slavenskim kulturama – jezikoslovne usporedbe), a od 2004. i Sintaksu na studiju slovačkoga jezika i književnosti. Na jednopredmetnom studiju slavistike pri Odsjeku za južnoslavenske jezike i književnosti predavala je povijesnoporedbene jezikoslovne kolegije.

U zvanje docenta izabrana je početkom 1990., u zvanje izvanrednoga profesora 1996., u zvanje redovitoga profesora 2001., a u znanstveno-nastavno zvanje redovitoga profesora u trajnom zvanju 2006. Na Filozofskom fakultetu radila je od 1976. do umirovljenja 2017.

D. Sesar snažno je utjecala na razvoj studija bohemistike na kojem je do 2001. bila i jedini stručnjak za lingvističke kolegije. Već je 1994. potaknula osnivanje studija Slovakistike (prvoga i još uvijek jedinoga studija slovačkoga jezika i književnosti u Republici Hrvatskoj). Zahvaljujući upravo njezinu angažmanu, zaposleni su i svi sadašnji slovakistički stručnjaci, a izborila se i za potpisivanje međudržavnoga ugovora o razmjeni lektora pa je na studiju neprekidno zaposlen i ugovorni lektor za slovački jezik. Profesorica Sesar izvodila je i nastavu iz bohemističkih kolegija i na Filozofskom fakultetu u Mostaru.

Profesorica Sesar znatno se uključila i u osnivanja studija Ukrajinistike koji je započeo s radom 1997. Na njezinim su projektima kao znanstveni novaci i suradnici bili danas etablirani stručnjaci za ukrajinski jezik i književnost, a usko je surađivala i s prof. dr. sc. Milenkom Popovićem i mr. sc. Rajisom Ivanovnom Trostinskom, višom lektoricom i predavačicom na brojnim kolegijima na Ukrajinistici.

Profesorica Sesar predavala je na sveučilištima u Beču, Mostaru, Pragu i Varšavi. Bila je gošća predavačica na Zagrebačkoj slavističkoj školi, a redovito je izlagala i na Zagrebačkom lingvističkom krugu.

Predavala je i na Poslijediplomskom doktorskom studiju lingvistike Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (kolegij Modalnost i seminari za slaviste), Poslijediplomskom doktorskom studiju kroatistike na Filozofskom fakultetu u Rijeci (kolegij: Hrvatsko-inoslavenske standardnojezične paralele) i na Interdisciplinarnom poslijediplomskom doktorskom studiju kroatologije Hrvatskih studija u Zagrebu (kolegij: Povijest hrvatskoga književnoga jezika u kontekstu povijesti slavenskih književnih jezika). Bila je članica Stručnoga vijeća Poslijediplomskoga dokorskog studija lingvistike od ak. god. 1997./1998.

D. Sesar obnašala je mnoge važne i odgovorne dužnosti na fakultetskoj, sveučilišnoj i nacionalnoj razini. U akademskim godinama 1990./1991. i 1991./1992. bila je pročelnica Odsjeka za slavenske jezike i književnosti, od 1995./1996. do 2003./2004. predstojnica Katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti pri Odsjeku za slavenske jezike i književnosti (2004. osnovan je Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti, a D. Sesar postala je zamjenicom pročelnika i obnašala tu dužnost do ak. god. 2009./2010.). Od 2003./2004. do 2012./2013. D. Sesar bila je predstojnica Katedre za slovački jezik i književnost te od ak. god. 2009./2010. do 2012./2013. i predstojnica Katedre za češki jezik i književnost na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti. U ak. god. 2000/2001. bila je prodekanica za nastavu i studente Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U skladu s Pravilnikom o postupku i uvjetima za produljenje radnoga odnosa za redovite profesore u trajnom zvanju Vijeće Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti na svojoj je sjednici, održanoj 3. studenoga 2011., donijelo jednoglasnu odluku da se pokrene postupak za produljenje radnoga odnosa dr. sc. Dubravki Sesar, redovitoj profesorici u trajnom zvanju. Vijeće Filozofskoga fakulteta na svojoj sjednici 24. travnja 2012. izglasalo je produljenje radnoga odnosa dr. sc. Dubravki Sesar, redovitoj profesorici u trajnom zvanju na pet godina, do ak. god. 2016/2017.

Bila je članica Povjerenstva za priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija Agencije za znanost i visoko obrazovanje i članica Povjerenstva za znanstveno-nastavnu literaturu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te od 2005. do 2009. zamjenica predsjednice, a od 2009. do travnja 2013. i predsjednica Matičnoga odbora za područje humanističkih znanosti – polje filologija. D. Sesar bila je predsjednica Upravnoga vijeća Staroslavenskoga instituta od 1999. do 2005.

Bogatu znanstveno-istraživačku djelatnost započela je na svojevrsan način i sudjelovanjem na projektu akademikinja Antice Menac Kontrastivno proučavanje hrvatskog jezika prema stranim jezicima, u okviru kojega je izišla serija Mali frazeološki rječnici te dva rječnika koje je profesorica Sesar objavila u suautorstvu.

D. Sesar vodila je tri slavistička znanstveno-istraživačka projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta: Istraživanje zapadnoslavenskih jezika i književnosti (od 1996.), Zapadnoslavenski jezici u usporedbi s hrvatskim (od 2002.) i Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim (2006.) te uredila tri zbornika s radovima suradnika na tim projektima i s vlastitim znanstvenim priložima – Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I-III (2009., 2011., 2013.).

Na njezinim je projektima osim brojnih suradnika (Silvija Graljuk, Katica Ivanović, Zrinka Kovačević, Barbara Kryžan-Stanojević, Maria Kursar, Neda Pintarić, Slavomira Ribarova, Jolanta Sychowska-Kavedžija), bilo zaposleno i sedmero znanstvenih novaka: Ivana Vidović Bolt, Siniša Habijanec, Petar Vuković, Oksana Timko Đitko, Tetyana Fuderer, Ivana Čagalj i Ana Bunk – s čak četiriju studija slavenskih jezika. Svojom je brigom i velikim marom Profesorica uvelike pridonijela boljem kadrovskom osnaživanju bohemistike, polonistike, slovakistike i ukrajinstike.

D. Sesar bila je suradnica na znanstveno-istraživačkim projektima prof. dr. sc. Nede Pintarić Poljsko-hrvatsko jezično i kulturno-pragmatično kontrastiranje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme (HRZZ) i na nizu institucijskih projekata Ivane Vidović Bolt.

Kao predsjednica Hrvatskoga slavističkog komiteta (odbora) organizirala je odlazak hrvatske delegacije u Krakov na Sedmi međunarodni slavistički kongres (1998.). Organizirala je i Drugi hrvatski slavistički kongres održan 1999. u Osijeku te uredila šest kongresnih publikacija i Zbornik radova (2001.). Aktivno je sudjelovala u pripremi i drugih znanstvenih i stručnih skupova kao članica organizacijskoga odnosno programskoga odbora, među kojima posebno valja istaknuti članstvo u Organizacijskim odborima hrvatskih slavističkih kongresa održanih u Zadru (predsjednik prof. dr. sc. Cvjetko Milanja) i Rijeci (predsjednica prof. dr. sc. Marija Turk), a bila je i članicom programskoga odbora kongresa u Vukovaru i Vinkovcima (predsjednik prof. dr. sc. Stipe Botica). Bila je članica predsjedništva Hrvatskoga filološkog društva i voditeljica Zagrebačkoga lingvističkog kruga (1996. – 1998.) te članica Matice hrvatske, Društva hrvatskih književnih prevodilaca, Hrvatsko-češkoga društva i Društva hrvatsko-slovačkoga prijateljstva.

U svom se nastavnom radu Profesorica bespoštedno posvećivala studentima, trudeći se prenijeti im svoje znanje, ali ih i zainteresirati za slavenske jezike, poglavito materinski hrvatski, ali i češki i slovački. Bila je mentorica i komentorica više od 100 diplomskih radova te čak četiriju disertacija. Bila je i mentorica savjetnica svim svojim novacima i mnogim mladim studentima poslijediplomskih studija na kojima je predavala. Bila je mentoricom i studentu Darku Tomšiću koji je 2011. dobio

Rektorovu nagradu za rad: Kulturološka uvjetovanost označenika u višejezičnim rječnicima.

U svom se znanstvenom radu D. Sesar posvećivala komparativnoslavističkim temama, ponajprije sociolingvističkim, sintaktičkim i translatološkim. Autorica je znanstvene monografije Putovima slavenskih književnih jezika (1996.), sveučilišnoga udžbenika Češki u 30 lekcija (2001.) te brojnih komparativnoslavističkih znanstvenih radova. D. Sesar suautorica je i dvaju frazeoloških rječnika – Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik (1985.) te Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema (1998.) (2. prošireno i dopunjeno izdanje), oba u suautorstvu s Anticom Menac i Renatom Kuchar. Do danas su to jedini takvi frazeološki rječnici u Hrvatskoj i smatraju se vrijednim doprinosom hrvatskoj poredbenoj frazeografiji.

D. Sesar bila je i suradnica za češki jezik sa Slavomirom Ribarom na Hrvatsko-slavenskom rječniku poredbenih frazema (2006.) Željke Fink-Arsovske. Predano je radila i na općim dvosmjernim dvojezičnicima: Češko-hrvatski i hrvatsko-češki praktični rječnik s gramatikom (2002.), objavljen 2004. i u Češkoj, te Slovačko-hrvatski i hrvatsko-slovački praktični rječnik s gramatikom (s Marijom Kursar 2005.).

Recenzirala je više od trideset knjiga i stotinjak znanstvenih radova. Bila je članica uredništva hrvatskih časopisa Suvremena lingvistika i Strani jezici te češkoga znanstvenog časopisa Slavia. Uoči proslave 150. obljetnice Filozofskoga fakulteta, za koju se priprema nova Monografija, još je dojmljiviji njezin doprinos prvoj Monografiji (ur. akademik Stjepan Damjanović) u kojoj je sudjelovala s prilogom o studijima bohemistike i slavistike (Bohemistika. Slovakistika, Filozofski fakultet u Zagrebu, monografija, Zagreb 1999., str. 109. – 111.).

Jedna je od osnivačica Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva (današnjega Hrvatsko-češkog društva) 1992. i članica Predsjedništva do 1993.

Kapitalno znanstveno djelo prof. dr. sc. D. Sesar njezina je znanstvena monografija Putovima slavenskih književnih jezika – Pregled standardizacije češkoga i drugih slavenskih jezika, objavljena u izdanju Zavoda za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1996. Knjigu je u samom predgovoru autorica skromno namijenila studentima slavistike, ponajviše bohemistike zainteresiranima za povijesno-komparativni pogled u sociolingvističkom kontekstu; međutim, pokazala se ključnom i ostalima, a posebno studentima poslijediplomskih (doktorskih) studija, najprije prvim naraštajima Poslijediplomskoga dokorskog studija lingvistike na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. U vrijeme prije dostupnosti većine naslova na mreži, studenti su tu knjigu nazivali *Biblijom* jer je sumirala ključna znanja i spoznaje vezane uz procese jezične standardizacije.

Recenzentica Neda Pintarić istaknula je da je autorica sa svojom monografijom „učinila velik znanstveni napor da bogatu monografsku građu nastajanja pojedinih književnih jezika objedini i odredi kriterije kojima će moći uspoređivati te razli-

čite slavenske jezike“. Ta je knjiga Profesorice D. Sesar bila presudna i za različite razgovore i diskusije sa samom autoricom. Naime, u knjizi je jasno izložila svoje gledište – standardni (književni) jezik i jezik (lijepe) književnosti nisu u potpunosti ekvivalentni. Knjiga doista potvrđuje mišljenje recenzentice akademkinje Antica Menac da je ta znanstvena monografija „važno (...) znanstveno djelo, koje popunjuje veliku prazninu u našoj slavističkoj literaturi koje je potrebno značajnom broju znanstvenih i stručnih djelatnika na području slavistike“. Uz češki jezik, kojem je posvetila opsežno poglavlje, svoju je pozornost u toj znanstvenoj monografiji autorica usmjerila i na druge slavenske jezike: slovački, poljski, lužičkosrpski, ruski, ukrajinski, bjeloruski, bugarski, makedonski, srpski, slovenski i hrvatski, očigledno ne sluteći kolikima će njezina knjiga biti ključna za upoznavanje sa standardotvornim postulatima i činjenicama za svaki opisani jezik.

Godine 2001. D. Sesar objavila je i sveučilišni udžbenik: Češki u 30 lekcija, Književni tekstovi, Gramatika. Konverzacija, Češko-hrvatski rječnik (Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Zagreb 2001., 333 str.). Udžbenik je još jedna potvrda kako je Profesorica umjela pomiriti staro i novo/tradicionalno i suvremeno. Priredila je udžbenik namijenjen studentima u okviru bolonjskoga procesa, s 30 lekcija (za svaki tjedan po jedna nova lekcija) u okviru kojih je po jedan književni tekst češkoga klasika ili suvremenoga pisca, konverzacijski tekst s odabranom aktualnom situacijom, gramatičko poglavlje priređeno za kontrastivni pristup s hrvatskim ekvivalentima za svaku kategoriju. Zajedno s vježbama nude se i rješenja, nakon čega slijedi češko-hrvatski rječnik koji sadrži više od 8000 riječi potvrđenih u udžbeniku. Svaka natuknica u rječniku sadrži osnovne gramatičke i stilske odrednice. Udžbenik zatvara popis izvora i korištene literature (stručna i znanstvena). Udžbenik D. Sesar jedini je takav udžbenik dosad objavljen u Hrvatskoj, a odražava njezinu brigu za studente i sintezu znanstvenosti i pragmatičnosti te je potvrda Profesorčina kvalitetna rada u nastavi.

Prvi i dosad jedini dvosmjerni rječnik Češko-hrvatski rječnik/Hrvatsko-češki rječnik (s gramatikom), ŠK, Zagreb, 2002., 523 str., objavila je upravo D. Sesar. Rječnički članci sadržavaju natuknice koje pripadaju standardnom leksiku, ali i one koje su dio supstandarda, a uvršteni su i učestali frazemi. Gramatika nudi temeljne informacije o sustavu češkoga jezika. Dugogodišnja projektna kontrastivna istraživanja rezultirala su rječnikom koji je u potpunosti opravdao svoju namjenu – olakšati studentima i svim ostalim korisnicima usvajanje češkoga jezika. Istodobno, poticajan je i studentima pa je poslužio kao građa za analizu i istraživanje npr. lažnih prijatelja, načina obrade pojedinih natuknica i sl.

Dvije godine poslije u Češkoj je objavljen Chorvatsko-český slovník/Česko-chorvatský slovník (Nástin dějin spisovné chorvatštiny. Přehled chorvatské mluvnice, Montanex, Ostrava – Mariánské Hory, 2004., 466 str.), češka inačica hrvatskoga izdanja rječnika, namijenjena češkim govornicima i korisnicima. Proširena je hr-

vatska leksička građa, dodan kratki pregled povijesti hrvatskoga književnog jezika i kratka hrvatska gramatika. I taj je rječnik jedini takav dvosmjerni leksikografski ukoričeni rad.

U suautorstvu s Marijom Kursar priredila je još jedan dvojezični dvosmjerni rječnik, konceptijski podudaran s Češko-hrvatskim rječnikom: Slovačko-hrvatski rječnik/Hrvatsko-slovački rječnik (s gramatikom) – ŠK, Zagreb, 2005., 511 str. – također prvi i još uvijek jedini takav rječnik u hrvatskoj leksikografiji.

Nakon triju uredničkih knjiga, a samo formalno pred kraj radnoga vijeka, D. Sesar objavila je 2018. sveučilišni udžbenik: Pregled slovačke sintakse, 158 str. Svjesna važnosti usvajanja gramatičkoga nazivlja na slovačkom jeziku, a što ističe i recenzentica Martina Grčević, autorica je naslove, poglavlja i potpoglavlja navela dvojezično, upravo kao i u primjerima vezanima uz sintaktičke pojave i kategorije. I u toj je knjizi D. Sesar potvrdila svoj komparatistički pristup temi. Knjiga sadrži Predgovor, teorijski dio sa 16 poglavlja i potpoglavljima, dodatak s praktičnim dijelom, dvosmjerno kazalo pojmova (Hrvatsko-slovačko i Slovačko-hrvatsko kazalo pojmova) te popis literature. Zahvaljujući koncepciji, udžbenikom se mogu služiti i inozemni studenti slovačkoga, ali i hrvatskoga u Slovačkoj.

Bibliografija D. Sesar (radovi objavljeni do 2017. dostupni su u zborniku njoj posvećenom i objavljenom u nakladničkoj kući Disput 2017. pod naslovom Život mora biti djelo duha urednicâ Zrinke Kovačević i Ivane Vidović Bolt; bibliografija D. Sesar dostupna je i na stranici HAZU <https://www.info.hazu.hr/clanovi/sesar-dubravka/>) jasno pokazuje njezinu svestranost i uspjehe kao slavistice, jezikoslovke i filologinje uzorna znanja, zavidne usredotočenosti i potpune posvećenosti znanosti i nastavi. Mogućnost istovremenoga rada na više projekata, na članku i na rukopisu većega opsega – dar je kojim se ne može svatko pohvaliti, a D. Sesar se nije ni hvatila. Nizali su se znanstveni radovi i prijevodi, međusobno isprepleteni, nastali kao u nekoj igri, a samo su obitelj i njezini bliski suradnici znali da su noći bile duge i radne. Ili pak često prekratke za štošta što je D. Sesar još željela prevesti i napisati.

Nakon osvrta na knjige D. Sesar ovdje ću izdvojiti svega nekoliko radova tematski okupljenih kako bi se dočarala niska tema kojima se posvećivala i kojima je zaokruživala znanja i podatke u zaokruženu, argumentiranu cjelinu.

Od početka svoga znanstvenog rada D. Sesar bavila se sintaksom, o čemu svjedoči i niz radova u vezi sa sintaktičkim pitanjima u hrvatskom, češkom, slovačkom. Istovremeno prevodeći i baveći se translatalogijom, svjesna da praksa i teorija nisu uvijek suglasni u svemu i da teorija ne može predvidjeti sve izazove i iskušenja na koja prevoditelj, pa čak i njezine veličine, može naići, objavila je nekoliko iznimno dragocjenih radova. Njihova je posebna vrijednost upravo u iskustvu koje je D. Sesar podijelila s čitateljima.

Povijest književnih jezika (hrvatskoga i ostalih slavenskih jezika) posebno je zaokupirala D. Sesar. Objavila je nekoliko ključnih radova, respektabilna odjeka u

širim znanstvenim krugovima. D. Sesar se bavila i sociolingvistikom s posebnim osvrtom na jezičnu kulturu i jezičnu politiku pa je objavila i nekoliko svojih vrijednih radova u Jeziku: O primjerenosti normativne obrade jezika i provjeri poznavanja norme, Jezik, god. 35., br. 5., 1988., str. 146. – 155.; O jednom primjeru jezične politike (u kontekstu opće i jezične kulture), Jezik, god. 35., br. 2., 1987., str. 51. – 58.; Što je *novogovor* učinio hrvatskome jeziku? (s Ivanom Vidović), Jezik, god. 47., br. 3., 2000., str. 81. – 94. Profesorici je posebno važan bio odnos slavistike i kroatistike pa je s osobitim zanimanjem pratila i proučavala trendove u slavističkom svijetu poznate kroatistici (ili ne), a o čemu govori i njezin rad Slavistika i kroatistika ili: Koliko se međusobno poznajemo (Riječki filološki dani, br. 10., 2016.). U Brnu joj je objavljen rad O nekim načelnim nesporazumima oko hrvatskoga književnog jezika, Opera Slavica. Slavistické rozhledy, god. VI., br. 4., 1996., str. 39. – 44., kojim je doprinijela i pojašnjenju nedoumica oko hrvatskoga književnog jezika.

D. Sesar posebno se zanimala za Kašube, njihov jezik, povijest i suvremeni status. Objavila je radove koji su jedni od malobrojnih posvećenih upravo toj temi. Kašupska etnička zajednica dobila je njezinim radovima važnu, a u Hrvatskoj i jedinu kašubološku sintezu o stanju jezika i odnosu Poljaka i polonistike prema Kašubima i kašupskom jeziku.

Nezaobilazni su i radovi iz područja leksikologije i frazeologije kojima je pokazala svoju svestranost i znanstveno-istraživačku upućenost u razne jezikoslovne grane. Hrvatsko-slovačke veze i poveznice tema je koja je također zaokupljala prof. dr. sc. D. Sesar i kojoj je posvetila nekoliko radova.

Nadahnutu Kukučinovim boravkom na Braču (na kojem je radio kao liječnik, a u Južnoj Americi uglavnom bio okružen hrvatskim iseljenicama) i njegovim doprinosima hrvatsko-slovačkim vezama, Profesorica Sesar napisala je nekoliko radova kojima mu je odala posebnu hvalu i zahvalu, a na taj se niz nadovezuju i brojni njezini dijalektološki radovi, osobito o čakavštini.

I za kraj ovog, ipak ne u potpunosti sveobuhvatnoga pregleda jezikoslovnih područja kojima se bavila profesorica Sesar, svakako je nužno spomenuti još i njezin prilog o ulozi Ljudevita Jonkea na hrvatskoj bohemističkoj pozornici: Bohemistički rad Ljudevita Jonkea, Svjetlo, 1., Karlovac 1998., str. 76. – 80.

Prof. dr. sc. Sesar napisala je više od četrdeset kritičkih prikaza i recenzija objavljenih u domaćim časopisima. Predano i rado pisala je i predgovore i pogovore zbirka, a dojmljivim nekrolozima ispraćala svoje učitelje i kolege.

D. Sesar autorica je i 45 leksikografskih članaka u enciklopedijama i leksikonima. U trima uredničkim knjigama Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I. – III., kojima je uvelike obogatila hrvatsku jezikoslovnju i filološku, ponajprije komparativnoslavističku riznicu, objavila je radove autora suradnika na svojim projektima, a uvršten je i veći broj njezinih radova. Izvjestitelji za izbor prof. dr. sc. D. Sesar u trajno zvanje (akademik S. Damjanović, akademik J. Užarević i akademikinja A.

Menac) zaključili su da je s obzirom na broj vlastitih radova mogla objaviti autorsku knjigu, ali se ipak odlučila za objavljivanje rezultata radova proizišlih iz znanstveno-istraživačkih projekata koje je vodila.

U trećoj knjizi: Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III. objavljena su 22 rada D. Sesar i radovi 18 suradnika na projektu. Radovi su razvrstani u 3 tematske skupine: 1. Gramatičke i leksikografske usporedbe, 2. Frazeološke teme, 3. Jezik i književnost. Sve tri uredničke knjige važni su naslovi, izvori ključnih podataka za mnoga slavistička, ali i ne samo, komparativna i kontrastivna istraživanja te obavezno studentsko štivo na svim trima razinama (neo)filoloških studija, posebno na kroatističkim i inim slavističkim zbog raznolika pristupa slavenskim književnim jezicima iz očišta vrsnih slavista, jezikoslovaca i filologa te njihovih (i donedavnih) učenika. One su pokazatelj Profesoričine brige o suradnicima i učenicima čije je radove uvrštene u svojim trima uredničkim knjigama objavila želeći objediniti rezultate njihova rada.

Prof. dr. sc. Sesar aktivno je sudjelovala na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu (Dubrovnik, Split, Rijeka, Opatija, Osijek, Zadar; Bratislava, Krakov, Petrograd itd.). Posebno su joj bili važni hrvatski slavistički kongresi, a rado se odazivala i pozivima na skupove koje su organizirali njezini projektni suradnici i novaci.

Odlaskom profesorice Sesar ostali smo uskraćeni za mnoge njezine književne tekstove koje nije stigla napisati, a imala je rijetko viđen, a prilično skrivan dar. Naime, profesorica D. Sesar bila je nadarena spisateljica, laka pera koje je ispisalo zanimljive i dirljive retke, mnoge i neobjavljene. Nadarenost se dijelom može iščitati i iz njezinih putopisa (Litomyšl, Venecija, Varšava, Sankt Peterburg u knjizi Irene Lukšić: Gradovi, sela, dvorci, Disput, Zagreb, 2012.) te filozofske proze Stupnjevi istine (Zadarska smotra, god. LX., br. 2. – 3., 2011.).

Svoje je prepjeve i prijevode, ali i prozne tekstove Profesorica potpisivala i djevojačkim prezimenom Dorotić u spomen na svojega oca, pjesnika Tomislava Dorotića. Prevodila je s gotovo svih slavenskih jezika (ponajviše s češkoga, slovačkoga, ruskoga, poljskoga, ukrajinskoga, makedonskoga i bugarskoga).

Zahvaljujući Profesoričinu prepjevu oko 9 000 stihova s češkoga jezika, 2003. objavljena je Zlatna knjiga češkoga pjesništva. To je najopsežnija antologija češke poezije prevedena na hrvatski s ukupno oko 17 500 stihova – od Proglasa sv. Ćirila do naših dana. Priređivač Dušan Karpatsky sastavio je opširan književnopovijesni uvod, priredio popis izvora i biografije čeških pjesnika te kazalo. Prijevodi i prepjevi D. Sesar svjedoci su njezine iznimne prevoditeljske umješnosti i uzornoga poznavanja materinskoga jezika.

Profesorica Sesar svojom je zavidnom nadarenošću i energijom obogatila kulture u kojoj su djela napisana, a ponajprije svoju, hrvatsku kulturu podarivši joj niz vlastitih prepjeva i prijevoda u kojima su se proza i poezija nastale na mnogim slavenskim jezicima čitale kao novi tekst, kao original.

Prof. dr. sc. D. Sesar za svoj je znanstveni, stručni i prevoditeljski rad primila više hrvatskih i inozemnih nagrada. Republika Češka nagradila je njezino zalaganje i njezin rad te joj za cjelokupan znanstveni i umjetnički rad te zasluge u popularizaciji češke kulture u Hrvatskoj dodijelila priznanje češkoga Ministarstva vanjskih poslova *Gratias agit* 2004. dana 21. lipnja 2004. u Pragu. Za prepjeve u Zlatnoj knjizi češkoga pjesništva (NZMK, Zagreb, 2003.) D. Sesar dobila je 5. travnja 2004. u Pragu medalju *Artis bohemicae amicis*, koju dodjeljuje češko Ministarstvo kulture. Dobitnicom je i Godišnje nagrade Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kao predsjednica Hrvatskoga slavističkog komiteta HFD za organizaciju Drugoga hrvatskog slavističkog kongresa u Osijeku (1999.), zatim Godišnje nagrade Društva hrvatskih književnih prevodilaca za najbolji prijevod poezije u 2003. i Nagrade Predrag Jirsak Hrvatsko-češkoga društva (2012.). Godine 2017. predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović odlikovala ju je Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za osobite zasluge za znanost i promociju hrvatske slavistike u Hrvatskoj i svijetu. Kao suradnica i autorica dobitnica je i nagrade Grada Zagreba za 2021., dodijeljene znanstveno-izdavačkom projektu *Povijest hrvatskoga jezika od srednjeg vijeka do XXI. stoljeća*.

Posebno omiljena među svojim studentima, prof. dr. sc. D. Sesar dala je važan doprinos promicanju češkoga jezika i književnosti, nesumnjivo je utjecala na mnoge studente da završe upisani studij. Smrću profesorice emerite D. Sesar hrvatska znanost i kultura ostaju bez marljive i uzorne stručnjakinje, a njezini studenti i kolege bez susretljive i iznimno suradljive profesorice i kolegice.

Profesorica Sesar voljela je svoj Brač, šetnicu do Zlatnoga rata, more... Sigurno se, poput brodića na naslovnici zbornika priređena njoj u čast, a koja je djelo njezina brata akademskoga slikara Branimira Dorotića, spokojno ljuljuška u plavetnilu prostranstva nakon svega učinjena za svoju obitelj i za akademsku zajednicu. I Hrvatsku. Profesorica Sesar bila je lanterna hrvatske slavistike, znanstvenica i profesorica slavističkoga duha i slavističkoga pristupa temama koje su je posebno intrigirale i kojima je posvećivala svoju pažnju i vrijeme. I velika poznavateljica hrvatskoga jezika, književnosti i kulture. I zaljubljenica u sve hrvatsko.

U jednoj od zadnjih poruka koju sam od nje primila parafrazirala je Maka Dizdara – *smrt je put od gnijezda do zvijezda*. A Profesorica ostaje zvijezda koja obasjava put zbližavanja hrvatskoga jezika i kulture s drugim nacionalnim jezicima i kulturama.

Enciklopedijski članak o prof. dr. sc. D. Sesar sadržavat će podatke o njezinim znanstvenim interesima vezanima uz komparativno-slavistička pitanja u čijem su središtu hrvatski i drugi slavenski jezici. Istaknut će se njezin znanstveni doprinos standardizaciji hrvatskoga i inih slavenskih jezika, sintaksi, sociolingvistici, dijalektologiji, leksikologiji i leksikografiji, frazeologiji i frazeografiji, translatologiji i opsežnom popisu prevedenih tekstova i djela te priređenih antologija. Svi mi koji smo ju poznavali i imali čast biti u njezinoj blizini, znamo da iza svega toga stoji

vjera, nada, ustrajnost, jezično znanje, nevjerojatan glazbeni talent. I briga za bližnje i daljnje u blizini i daljini.

Ponovno se valja prisjetiti njezinih riječi izrečenih 12. listopada 2017. u Matici hrvatskoj prigodom predstavljanja zbornika radova priređena njoj u čast: „Vrlo iskreno, uza sve ove hvale i pohvale koje gode, ja ne mislim da sam radila išta drugo osim svoga posla. To je bio moj posao. Nastojala sam ga raditi što savjesnije.“

I radila je (zamalo) do zadnjega trena, o čemu svjedoči i prilog za zbornik posvećen prof. dr. sc. Nedi Pintarić Kujundžić, njezinoj dragoj prijateljici, „Zapis iz Spomenara. Mojoj dragoj Nedi...“

Možda i ovaj U spomen ostane dio Spomenara o našoj dragoj profesorici Sesar, skromnoj znanstvenici i profesorici bogate i uzorne bibliografije.

Ivana Vidović Bolt

ividovic@ffzg.hr

DOI <https://doi.org/10.22210/jezik.2024.71.01>

RASHRVAĆENO MEĐUMREŽJE, I.

Tihomir Živić

O važnosti očuvanja naobrazbe hrvatskoga jezika kao materinskoga

U velikom tkanju ljudske uljudbe jezici predstavljaju treperave niti, od kojih svaka tka jedinstvene uzorke prosvijećenosti, povjesnice i osobnosti. Materinski jezik, jezik naših najranijih osmišljaja, zauzima nužno mjesto u toj višeslojnici (Skelin Horvat i Muhvić-Dimanovski, 2012.: 494. – 495.). On nije samo oruđe priopćavanja, već je – navlastito uz današnje mogućnosti međumrežja (engleski *Internet*)¹ te višeizvornih ozvučno-slikovnih zapisa (engleski *audiovisual multimedia*) – i čuvalište skupnoga sjećanja neke zajednice, prolaz za njezine predaje te osnovica njezine izobražene posebnosti (Martínez, 2020.: 223. – 244.).

Važnost je očuvanja i njegovanja naobrazbe hrvatskoga kao materinskoga jezika mnogostruka. Na najbitnijoj razini jezik je sredstvo kojim iskušavamo ili tumačimo svijet. On oblikuje naše misaone postupke, utječe na naš opažaj stvarnosti te tvori hrptenjaču našega spoznajnog razvoja. Jezik koji prvi čujemo i govorimo, naš materinski jezik, stoga postaje unutarnjim dijelom našega osobnog i skupnog sebstva.

Održavanje učenosti drugo je odlučujuće obilježje. Svaki je jezik skrbnik jedinstvenoga izobrazbenog naslijeđa – umotvorina, književnosti, glazbe, poslovice

¹ Opširnije vidi: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ (2023.).